

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-453-5-18>

SOME ASPECTS OF FORENSIC CHARACTERISTICS OF SMUGGLING WEAPONS, EXPLOSIVES, AND AMMUNITION

ДЕЯКІ АСПЕКТИ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ КОНТРАБАНДИ ЗБРОЇ, ВИБУХОВИХ РЕЧОВИН ТА БОЄПРИПАСІВ

Lysyi H. V.

*Postgraduate Student at the Department
of Postgraduate
and Postdoctoral Studies,
National Academy of Internal Affairs*

Лисий Г. В.

*аспірант відділу докторантури
і аспірантури,
Національної академії
внутрішніх справ*

Криміналістична характеристика злочинів представляє собою узагальнену систему інформації про типові ознаки суб'єкта злочинних дій, їх мотивацію, об'єкт посягання, обставини, методи та наслідки, які мають значення для виявлення та розкриття злочинів за допомогою криміналістичних методів та засобів. Вона визначає основні аспекти методики розслідування злочинів і займає ключове місце в її структурі. У методичних рекомендаціях з розслідування злочинів розпочинається з опису криміналістичної характеристики, що відображає важливість цього аспекту для ефективного розслідування.

Криміналістична характеристика злочинів в основному розробляється щодо певних груп, видів, різновидів таких діянь на основі виділення їх складних елементів, особливостей і ознак (слідів), закономірних зв'язків між ними, характерних для певного регіону, періоду, соціально-економічної ситуації, криміногенної обстановки. У цьому і складається основне призначення криміналістичної характеристики злочинів.

Головним у з'ясуванні сутності криміналістичної характеристики контрабанди зброї та боєприпасів, є те, що в ній відбиваються особливості певної класифікаційної кількості злочинів, які мають значення для їх викриття. Такі особливості називають "криміналістично значущими" як комплекси типових змін у вигляді ознак, характерних для певних видів кримінальних правопорушень.

Сутність криміналістичної характеристики розглядається і як система, що містить дані про закономірні зв'язки складових її елементів, установлених на основі узагальнення матеріалів кримінальних справ, безпосереднього вивчення слідчої практики.

Криміналістична характеристика, у свою чергу, виступає основою для побудови систем типових версій, які використовуються у рішенні конкретних слідчих задач, а також висування робочих версій.

Розроблення криміналістичної характеристики злочинів тісно пов'язана з проблемою програмування їх розслідування, створення програм розслідування, систем типових версій [1, с. 43]. У зв'язку з цим необхідно відзначити, що криміналістична характеристика займає вихідне положення в структурі методики розслідування того чи іншого виду кримінального правопорушення, як джерело інформації про такі діяння, необхідної для побудови програм розслідування.

У частині реалізації практичних завдань розслідування контрабанди зброї, вибухових речовин та боєприпасів викладене дає підставу для висновку про те, що криміналістична характеристика може розглядатися і застосовуватися:

1) з метою побудови описової моделі таких діянь для розроблення програм їх розслідування;

2) з метою розроблення і застосування програм “безмашинної кібернетики” (схеми, таблиці показників статистичних даних);

3) з метою розроблення програм розслідування злочинів із застосуванням комп'ютерних технологій, в т.ч. ШІ (штучного інтелекту).

Як і будь-яке системне утворення, криміналістична характеристика злочинів складається зі взаємозалежних складових частин – елементів. У літературі по-різному визначаються види таких елементів і їхня кількість.

Структура криміналістичної характеристики контрабанди вогнепальної зброї, вибухових речовин та боєприпасів містить:

1) особистість злочинця, що характеризується фізичними даними, соціальною характеристикою, посадовим критерієм, факторами, які вплинули на формування і здійснення злочинних цілей;

2) способи підготовки до здійснення злочину (наприклад, вибір відповідних засобів злочину, прийоми створення резерву коштів), способи здійснення злочину (прийоми заволодіння коштами і т.д.), способи приховання слідів злочину, маскування злочинних дій; обставини, що зумовили вибір злочинцями певних способів;

3) предмет посягання (наприклад, вогнепальна зброя, вибухові речовини тощо);

4) обстановка й умови здійснення злочину – визначене місце як частина матеріального середовища (наприклад, військово-промислові приміщення), сукупність різних предметів (наприклад, військової техніки). Обстановку визначають також фактори регулятивного характеру, що включають у себе, наприклад, поведження в професійній сфері, кримінальному середовищі. Для злочинів, вчинених у військово-

промислової сфері, даний елемент пов'язаний з особливостями нормативно-правового регулювання сфери діяльності, умов, обумовлених технологічним процесом чи операцією, системою обліку і звітності, збереження і руху матеріальних цінностей, документообігу;

5) наслідок у вигляді будь-яких викликаних злочином змін, що виявилися в таких компонентах: характерні сліди, їх локалізація і взаємозв'язок, викликані службовими і позаслужбовими діями і зв'язками, способом життя; матеріальний і фізичний збиток, моральна шкода, підрив ділової репутації, заподіяні злочином.

Кожний з п'яти елементів системи прямо пов'язаний з іншими чотирма. Залежно від рівня й обсягу розв'язуваної слідчої задачі, наявної інформації про злочин, аналіз таких зв'язків може охоплювати різні елементи. Зв'язок елементів може бути прямим, безпосереднім або опосередкованим щодо інших елементів системи. Наприклад, у багатьох випадках можна простежити прямий зв'язок між елементами “особистість злочинця” і “спосіб злочину”, що виявляється в тому, що лише особа, яка володіє певними характерологічними даними або займає певну посаду і т.п., може використати той чи інший злочинний спосіб. У той же час на даний зв'язок впливають побічні обставини, які відносяться до предмета злочинного зазіхання та обстановки злочину.

Головним і об'єднуючим для запропонованих визначень структури та поняття криміналістичної характеристики є те, що основу їх конструювання становить інформаційний підхід, який включає такі принципи:

1) криміналістична характеристика – це не тільки сукупність інформації, а певним чином скоординована в систему, абстрагована узагальнена інформаційна модель злочину;

2) опису підлягають не всі ознаки для даного виду (групи) злочинів, а тільки типові;

3) це не проста констатація ознак на якісному рівні, а характеристика співвідношення їх кількісних сторін [1, с. 186–192].

Таким чином криміналістична характеристика контрабанди – це узагальнена, інформаційна модель (графічна й описова), що являє собою систематизований опис типових криміналістично значимих ознак контрабанди, які мають суттєве значення для її виявлення, розкриття та розслідування.

Практичне призначення такої характеристики виявляється насамперед у використанні її інформаційного компонента, коли працівники митних органів або слідчі СБУ мають у своєму розпорядженні, з одного боку, узагальнену модель контрабанди, а з іншого – криміналістично значимі ознаки, що мають місце в конкретному випадку виявлення та розслідування цієї категорії злочинів. Ефективність використання

названої моделі зумовлена систематизацією елементів криміналістичної характеристики контрабанди й існуванням між ними кореляційних зв'язків, внаслідок чого встановлення одних елементів дозволяє з достатньою впевненістю прогнозувати характер інших, невідомих на даний момент [3, с. 14–15].

Якщо говорити про такий вид контрабанди, як контрабанда вогнепальної зброї, боєприпасів та вибухових речовин, узагальнюючи все вищевказане, можна запропонувати наступну структуру криміналістичної характеристики:

- предмет злочинного посягання;
- способи підготовки, вчинення та приховування злочину;
- обстановка вчинення злочину;
- сліди та інші матеріальні наслідки злочину;
- особа злочинців та характеристика організованих злочинних

формувань, у яких одним із напрямків злочинної діяльності є контрабанда вогнепальної зброї, боєприпасів та вибухових речовин [2, с. 49].

Література:

1. Весельський В. К. Криміналістична тактика і методика розслідування окремих видів злочинів [Текст] : навч. посіб./ [авт. кол. : В. П. Бахін, В. К. Весельський, В. С. Кузьмичов та ін.] ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. О. М. Джу́жа. К. : НАВС, 2010. 560 с.

2. Дії поліції у разі виявлення зброї та вибухових пристроїв або слідів їх застосування : практ. посіб. / кол. авторів ; за заг. ред. О. Г. Рувіна, Б. Б. Теплицького, С. С. Чернявського ; голов. слід. упр. Нац. поліції України, Нац. акад. внутр. справ, НДІ суд. експертиз. Київ : НАВС, 2018. 150 с.

3. Іщенко А. В. Засоби і методи виявлення вибухових речовин та пристроїв у боротьбі з тероризмом : навчально-практичний посібник. К. : НАВСУ, 2005. 144 с. (У співавторстві з Кобцем М. В.).